

Grupa autora: „TAKTIKA”

Autori ovog vojnoteorijskog rada,¹ koji je u redakciji general-potpukovnika V. G. Rezničenka izašao iz štampe 1984. godine, razmatraju predmet taktike, njeno mesto i uloga u ratnoj veštini, materijalnu osnovu savremenog združenog boja, karakteristike i najvažnije principe njegovog vođenja. Rad je pored uvodnih i završnih razmatranja, podeljen na pet glava: (1) osnovni principi savremenog združenog boja; (2) napadni boj; (3) susretni boj; (4) odbrambeni boj i (5) kretanje. Ima 269 stranica sa odgovarajućim brojem crteža i znatno je kraći i koncizniji od prethodnog, koji je imao 10 glava i 386 stranica.

Cilj autora je da čitaocu prikaže novine u materijalnoj osnovi i sadržaju združenog boja, pripremi i principima vođenja združenog boja i kretanju jedinica.

Autori ukazuju na činjenicu da je savremena teorija taktike izlo-

žena u taktičkim pravilima, koja su uopštila bogato iskustvo jedinica, praksu komandno-štabnih ratnih vežbi i rezultate teorijskih istraživanja. Međutim, oni, istovremeno, ukazuju na neophodnost da se odredbe tih pravila ilustruju primerima, dokazima i proračunima, tako da se stvore pretpostavke i odrede zakonomernosti razvoja načela vođenja borbenih dejstava. Namera im je da pomognu oficirima da putem samostalnog rada steknu potrebna znanja iz taktike.

Autori razmatraju taktiku kao teoriju i praksu pripremanja jedinica različitih vidova i rodova oružanih snaga i specijalnih jedinica, pa u tom smislu izlažu njenu klasifikaciju (opšta taktika, taktika vidova, taktika rodova i taktika specijalnih jedinica). Prema njihovom mišljenju teorija taktike istražuje sadržaj i karakter savremenog boja, zakonitosti i principe vođenja združenog boja, izučava borbene mogućnosti taktičkih sastava itd. Praksa taktike obuhvata delatnost komandira, komandanata, štabova i jedinica na pripremi i vođenju boja. Ona obuhvata: prikupljanje i proučavanje podataka o situaciji, do-

¹ V. G. Rezničenko, gen-lejt, dr voen. nauk, prof. Zasl. dejatel nauki RSFR, I. N. Vorobjov, gen-major, dr voen. nauk, prof., N. F. Mirošničenko, polk. kand. voen. nauk, st. nauč. sotrud., JU. S. Nadirov, polk. kand. voen. nauk, st. nauč. sotrud., A. A. Sidorenko, gen-major, dr voen. nauk, prof. »Voen izdatk, Moskva, 1984.

nošenje odluke, dodelu zadataka potčinjenima, planiranje, pripremu jedinica na zemljištu, vođenje borbenih dejstava, rukovođenje i komandovanje jedinicama i obezbeđenje borbenih dejstava.

Zatim, autori ukazuju na taktiku kao najdinamičniju oblast ratne veštine, na njenu dijalektičku vezu sa drugim granama ratne veštine, uticaj stavova Lenjina, Frunzea, Tuhačevskog i iskustva iz građanskog rata u celini na razvoj taktike. Posebno mesto i značaj u razvoju taktike pridaje se teoriji dubokog napadnog boja, pri čemu se definiše njena suština i sadržaj.² Dalje slede razmatranja o uticaju iskustava iz drugog svetskog rata i posleratnog razvoja materijalne osnove na razvoj principa savremene taktike. Na osnovu navedenog izvode zaključak o savremenoj taktici kao teoriji i praksi pripreme i vođenja boja uz primenu svih, posebno najnovijih sredstava oružane borbe i postavljaju zahtev njenom razvoju u skladu sa potrebama strategije, operatike i promenama u materijalno-tehničkoj osnovi boja, a starišinama da sistematski rade na povećanju nivoa svoje taktičke sposobljenosti.

U svojim razmatranjima o tom problemu autori polaze od stavova F. Engelsa i V. I. Lenjina (o direktnoj zavisnosti taktike od stepena

razvoja ratne tehnike), izlažu dostignuti stepen i pravce daljeg razvoja nuklearnog i konvencionalnog naoružanja, njihovom uticaju na verovatnoću značajnog povećanja gubitaka u ratu i neophodnost preduzimanja različitih taktičkih i tehničkih mera i postupaka da se oni umanje.

Analize tih uticaja autori ilustruju pretežno izvorima u kojima su prikazane osnovne karakteristike i tendencije daljeg razvoja borbenih sredstava u armijama kapitalističkih zemalja (nuklearno, hemijsko i biološko oružje, avioni i helikopteri, artiljerija, oklopna i protivoklopna sredstva, sredstva protivvazdušne borbe, streljačko naoružanje, sredstva za vođenje radio-elektronske borbe). Na osnovu tih analiza izvode se osnovni zaključci o novom kvalitetu (razornoj moći) ovih sredstava koja imaju ili će uskoro imati primenu u boju, a bitno povećavaju udarnu snagu i manevarske mogućnosti jedinica što utiče na promenu sadržaja i karaktera savremenog boja. To izaziva neophodnost usavršavanja postojećih i istraživanje novih metoda pripreme i vođenja borbe i boja.

Razmatranja autora o materijalno-tehničkom faktoru savremenog združenog boja znatno su naglašena i predstavljaju jedno od težišta ovoga rada. Dok je u prethodnom izdanju data samo kratka naznaka o mogućnostima pojave nuklearnog oružja male snage (isključivo pozi-

² U prethodnom izdanju pokazana je principijelna šema duboke operacije (str. 240).

vom na inostrane izvore), u ovom radu znatno potpunije se izlažu karakteristike i upotreba neutronske oružja, mere zaštite i neki praktični zaključci. Potpunije su takođe razrađeni: sredstva za lansiranje nuklearnog oružja, upotreba borbenih helikoptera, uticaj transportne avijacije i helikoptera na dubinu borbenih dejstava kao i tendencije razvoja artiljerijskih oruđa i municije (posebno municije »obimnog dejstva«).³ Interesantna su razmatranja autora o pravcima daljeg razvoja streljačkog oružja, snaga i sredstava za radio-elektronsku borbu.

Boj se razmatra kao organizovan oružani sudar taktičkih jedinica različitog nivoa, usklađen po ciljevima, mestu i vremenu (udar, vatra i manevar) radi uništenja (razbijanja) ili zarobljavanja neprijatelja i ovladavanja (držanja) važnih rejonu (linija, objekata). Dalja razmatranja o tom problemu odnose se na realizaciju ciljeva boja, ulogu, mesto i sadržaj vatre, udara, manevra i radio-elektronskog neutralisanja.

Združeni boj autori razmatraju kao sastavni deo operacije, ali ne isključuju njegovo izvođenje van okvira operacije (za postizanje određenog delimičnog cilja), kao jedno

od najvažnijih sredstava i puteva za dostizanje operativnih strategijskih planova, izlažu kriterijume za klasifikaciju različitih vidova boja (cilj, metode i karakter dejstava jedinica suprotstavljenih strana posmatranih u dijalektičkom jedinstvu). Na osnovu toga autori u taktici razlikuju dva vida boja — napad i odbranu.

Napad se razmatra kao osnovni vid boja koji ima odlučujući značaj i ulogu u postizanju pobeđe nad neprijateljem. Cilj napada se definiše kao potpuno razbijanje neprijatelja u najkraćem vremenu i ovladavanje najvažnijim rejonima (linijama, objektima) zemljišta. Realizacija ovog cilja postiže se uništavanjem nuklearnih borbenih sredstava neprijatelja, njegovih osnovnih grupacija udarima raketnih jedinica, avijacije, vatrom artiljerije i odlučnim prodorom oklopnih i motostreljačkih jedinica na veliku dubinu u sadejstvu sa avijacijom i vazдушnim desantima, njihovim smelim izbijanjem na bokove i u pozadinu neprijatelja, okruženjem, rasecanjem i njegovim razbijanjem po delovima. Zavisno od situacije i karaktera zadataka napad može da se izvodi na neprijatelja koji se brani, napada ili odstupa.

Napad na neprijatelja koji se brani osnovni je vid napadnog boja, a njegov sadržaj čine: nuklearno i vatreno neutralisanje neprijatelja, upotreba vazдушnih desanata, prelaz u napad iz neposrednog dodira sa neprijateljem ili dovođenjem

³ Autori posebno ističu tendenciju razvoja artiljerijskih oruđa koja se ogleda u istovremenoj razornosti i tačnosti. S tim u vezi je i figurativna misao autora: »Takva granata pretvara haubicu u snajpersku pušku, koja upotrebljava kumulativna zrna«.

snaga iz dubine, proboj odbrambenih položaja, razvoj uspeha u dubinu ili u pravcu bokova, okruženje neprijatelja, rasecanje njegovog borbenog rasporeda i uništenje neprijatelja po delovima.

Napad na neprijatelja koji napada izvodi se susretnim bojem, a do njega dolazi kada obe strane svoje zadatke teže da reše napadom. Napad na neprijatelja koji odstupa izvodi se uglavnom gonjenjem, u kombinaciji sa razbijanjem dela njegovih snaga koje štite njegovo odstupanje.

Na sličan način, ali u nešto kraćem obimu, izloženi su i problemi odbrane i kretanja.

Dosta detaljno su objašnjene karakteristike savremenog združenog boja (odlučnost, visoka pokretljivost, naprezanje, dinamičnost, nagle i brze promene situacije, raznovrsnost primene metoda vođenja, razvoj borbenih dejstava na kopnu i u vazдушnom prostoru, na širokom frontu, velikoj dubini, i u visokom tempu). Principi združenog boja, takođe, dobijaju potpunije i novije objašnjenje.

Činjenica da je ovaj rad znatno kraći od prethodnog (za oko 120 stranica, odnosno za preko 30 odsto) zahteva objašnjenje. Skraćivanje teksta autori su postigli na sledeći način:

— izostavljanjem nekih celina teksta. Izostavljene su neke glave iz prethodnog izdanja (rukovođenje i komandovanje, obezbeđenje

borbenih dejstava, odstupanje,⁴ razmeštaj jedinica na mestu i njihovo obezbeđenje i zaključna razmatranja);

— skraćivanjem određenih sadržaja (svođenjem opštih razmatranja na najnužniju meru, skraćivanjem dela teksta koji se odnosi na odbrambeni i susretni boj);

— integracijom nekih celina u odgovarajuće delove teksta (glave-predmet taktike i osnovi združenog boja sintetizovane su u glavu — osnovi savremenog združenog boja);

— izostavljanjem nekih principijelnih šema (šeme koje ilustruju karakteristike savremenog boja, neke njegove principe, zahteve koji se postavljaju organima rukovođenja i komandovanja, organizaciju sistema veze, izvore podataka o situaciji, procenu situacije, uslove nastanka susretnog boja, duboku napadnu operaciju itd.);

— pretvaranjem nekih delova teksta u principe. Glava — rukovođenje i komandovanje izostavljena je ali su njene odredbe preformulisane u princip — čvrsto i neprekidno komandovanje jedinica, upornost u postizanju ciljeva, realizaciji donetih odluka i postavljenih zadataka;

⁴ U glavi IX *Taktike*, izdanje 1966, str. 369, odstupanje je razmatrano kao vid borbenih dejstava. U ovom izdanju odstupanje se razmatra u okviru principa združenog boja (Manevar nuklearnim udarima, snagama, sredstvima i vatrom) samo kao oblik manevra. Ono ovde dobija isti tretman kao i obuhvat i obilazak.

Prilog 1

OSNOVNI PRINCIPI SAVREMENOG ZDRUŽENOG BOJA
U RADOVIMA — TAKTIKA

IZDANJE 1966. godine

IZDANJE 1984. godine

Redosled izlaganja		Redosled izlaganja	
1.	Koncentracija	1.	Stalna visoka borbena gotovost jedinica
2.	Dekoncentracija	2.	Visoka aktivnost, odlučnost i neprekidnost vođenja boja
3.	Sadejstvo	3.	Iznenadnost dejstava
4.	Iznenaćenje	4.	Usklađena zajednička upotreba rodova vojske i specijalnih jedinica u boju i održavanje neprekidnog sadejstva
5.	Aktivnost dejstava i upornost u realizaciji postavljenog cilja	5.	Odlučna koncentracija osnovnih napora jedinica na glavnom pravcu i u nužno vreme
6.	Neprekidnost	6.	Manevar nuklearnim udarima, snagama, sredstvima i vatrom
7.	Svestrano obezbeđenje boja	7.	Uzimanje u obzir i korišćenje moralno-političkog i psihološkog faktora u interesu izvršenja dobijenog zadatka
		8.	Svestrano obezbeđenje boja
		9.	Održavanje i pravovremeno uspostavljanje borbene sposobnosti jedinica
		10.	Čvrsto i neprekidno komandovanje jedinicama, upornost u dostizanju ciljeva, realizaciji donetih odluka i postavljenih zadataka

— skraćivanjem obima istorijskih razmatranja i funkcionalnije uključivanje istorijskih primera u objašnjenja savremenosti itd.

Osnovne principe savremenog združenog boja autor je naglašeno razmatrao. Radi uporedne analize sadržaja razmatranja autora o ovom problemu dajemo prikaz osnovnih principa savremenog združenog boja definisanih u oba rada (prilog 1).⁵

U oba rada sadržana su uvodna razmatranja o faktorima pobede i principima ratne veštine kao rukovodećim načelima u organizaciji i vođenju boja. Međutim, u novom radu ta su izlaganja znatno smanjenog obima sa kraćim pozivom na izvore, bez principijelnih šematskih ilustracija i ograničavaju se samo na oblast združenog boja.

Držeći se razvojnog i istorijskog karaktera (što je istaknuto u *Taktici* — izdanje 1966) autori u novom izdanju razmatraju veći broj principa, izmenjenim redosledom u odnosu na prethodno izdanje (što svakako označava i promenu njihove važnosti). Potrebe za rešavanjem novonastalih problema pokrenula je najprogresivnija trupna praksa.

Zbog toga je teorija taktike morala pokloniti veću pažnju stalnoj i visokoj borbenoj gotovosti jedinica, održavanju i pravovremenom uspostavljanju njihove borbene sposobnosti i moralno-političkom i psihološkom faktoru (bolje rečeno ljudskom faktoru) i ta razmatranja izdići na nivo principa.

Uporednom analizom prikaza principa (prilog 1) zapažamo i to da su neki principi potpunije operacionalizovani, a neki su nastali preformulacijom sadržaja, koji su u prethodnom izdanju činili posebne glave.

*

Autori ističu dva aspekta taktike — teorijski i praktični. Praktični deo obuhvata delatnost komandira, komandanta, štabova i jedinica na pripremi i vođenju boja, i sadrži prikupljanje i izučavanje podataka o situaciji, donošenje odluke i njeno prenošenje na potčinjene, planiranje, pripremu jedinica i zemljišta za borbu, vođenje borbenih dejstava, komandovanje jedinicama i svestrano obezbeđenje borbenih dejstava.

Ipak, autori nisu izdvojeno i kompleksno obradili proces rada komandi na donošenju i realizovanju odluke.⁶ Elementi ovog procesa

⁵ Na značaj razmatranja ovog problema ukazuje i obim prostora koji se njegovim sadržajima dodeljuje. Pri ukupnom smanjenju broja stranica knjige *Taktika* (izdanje 1984) prostor koji se dodeljuje razmatranju principa savremenog združenog boja (u odnosu na obim prostora koje se dodeljuje razmatranju ovog problema u *Taktici*, izdanje 1966), povećava se za oko 50 odsto.

⁶ To je učinjeno u drugim radovima, posebno u radu *Osnovy teorii upravlenija vojskami*, »Voen izdat«, Moskva, 1984.

integrirani su i izloženi sintetizovano u svim delovima teksta ovog rada.

Sintetički zaključci autora bazi-
raju na sovjetskim istorijskim
primerima, rezultatima vežbovne
prakse jedinica i komandi, tekovi-
nama naučnih istraživanja i na iz-
vorima u kojima su prikazane pre-
težno osnovne karakteristike i
tendencije razvoja borbenih sred-
stava u armijama razvijenih kapi-
talističkih zemalja.

U radu je izložen noviji pristup
u klasifikaciji napadnih dejstava,
ali u izvesnom smislu, izgleda da
nedostaje njegova potpunija raz-
rada.

U razmatranjima autora pojav-
ljuju se i novi principi savremenog

združenog boja. U skladu s trup-
nom praksom teorija taktike mora-
la je pokloniti više pažnje njiho-
vom uopštavanju i rešavanju. Re-
šavanje nekih od njih uzdignuto je
na nivo principa.

U celini, po svojoj kompoziciji
i sadržaju, kao i metodološkom pri-
lazu u razmatranju različitih pro-
blema taktike, rad predstavlja so-
lidno osmišljeno delo. Uz kritički
odnos prema iznetim razmatranji-
ma, rad može biti korisno štivo ve-
likom broju naših čitalaca, kako
praktičarima, tako i onima koji se
bave izučavanjem i teorijskim
uopštavanjem različitih problema
taktike.

Pukovnik

DRAGUTIN ČAČIĆ, vanr. prof.